www.Goftman-AFG.net
E-Mail: Goftman-Afg@net.net

گفتمان
نشریه گفتمان ملی افغانستان
دافغانستان دملي خبرو اترو خیرونه

لیکوال: ډاکتر زمان ستانیزی

تاریخ: 12 می 2024

د نړۍ تر ټولو اسلامی هیواد څه نومیږی؟

د «اسلام» کلمې ته هرڅوک د خپلې پوهې او ذهنیت مطابق معنا، مفهوم، او رنګ ورکوی. چا ته شعار او چا ته هویت دی، ځینو ته دین او ځینو ته دولت، یو ته سیاست او بل ته تجارت دی، یو ته د ستم بهانه، بل ته د حاکمیت وسیله ده، یو ته د ولسواکۍ لاره، بل ته د استبداد څپېړه ده، او په نهایت کې ځینوته د طبیعت په ښایستونو کې ځان ورکول. په ننني عصر او زمان کې تر هرې بلې کلمې له اسلام نه هر راز وړه او ناوړه استفادې کیږی.

په قران کې «اسلام» د خدای وحدانیت ته د تسلیمېدلو لارګڼل سوی - وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَـٰمَ دِينًا. خو په نن زمانه کې تنظیم سوی اعتقادی دکتورین یا مذهب ته اسلام وایې چې له انحصاری دین نه یې فرق نه کیږی.

قران وایي «دغه لار مې د تسلیم له لارې د خدای وحدانیت ته د رسېدلو په منظور د **تاسو** لپاره غوره کړه.» اسلام د خدای دین ندی، خدای ته د رسېدلو لپاره د انسانیت دین دی. خو خلک د اسلام او ایمان په توپیر سرتګې پټوی او د شهادتین دوه کلمې یعنې «لَا إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّٰهُ» او «مُحَمَّدًا رَسُولُ ٱللَّـٰهِ» په معنا او مفهوم کې سره غبرګې کړی چې هم مسلمان او مومن مترادف کړی او هم د خدای پېژندنه په دینې انحصار کې محدوده وساتی. خدای هومره کوچنۍ ندی چې یوازې د یوه دین په رڼا کې یا د یوې فلسفی په استدلال کې وپېژندل سی.

دغه تفکیک په قران او میثاق مدینه کې رعایت سوی، خو د تاریخ په اوږدو کې عمداً یا سهواً په مترادفه او معادله توګه استعمال سوی چې یو مصطلح غلط یې ګڼلی سو.

د دغه استدلال او استناد په رڼا کې له هویت، او شعار او عباداتو آخوا اسلام په یوه کلمه کې تعریفولی سو- اخلاق. هغه اخلاق چې د محمد (ص) په رسالت کې منعکس سوی - إنما بعثت لأتمم مكارم الأخلاق. د انسان ښه کړه وړه، ښه سلوک، ښه خُلق، او ښېګڼو ته اسلام ویل کیږی.

د طالبانو د امارت په شمول د نړۍ ۵۶ هیوادونه د اسلام له نامه نه د سیاسی هویت په توګه استفاده کوی او د دغه مصطلح غلط د تعمیم ذهنیت لا نور هم پیاوړی کوی. مسلمانان په دغه دول نمایشی

هویت ډېر نازېږي. بده به نه وي چې د عمل په میدان کې اسلام په داسې ترازو کې وتلو چې نه له نرخه وتلی یو او نه له بازاره.

د قران او سنت د اخلاقي/اسلامي معیارونو په اساس د دقیقو تحقیقاتي اصولو له مخې د نړۍ هیوادونه د قضاوت په تله کې وځېړل سول څو د نړۍ تر ټولو اسلامي هیواد و پېژندل سي او ښه اخلاق یې د نورو لپاره سرمشق سي.

په ۲۰۱۰ کال کې د امریکا د جورج واشنګټن پوهنتون دوه ساینس پوهانو شهرزاد رحمن او حسین عسکري د یوې علمي څېړنې له مخې د بیلابیلو هیوادونو د اسلامیت سطحه معلومه کړې. دوی غوښتل چې د ادعا او شعار له مخې نه، بلکه د عمل په ساحه کې د دغو ټولنو د اسلامي اخلاقو د رعایت سطحه پیدا او درجه بندي کړي. د دې کار لپاره یې هسې پوښتنپاڼې جوړې کړلې چې په هغو کې د قراني احکامو او محمدی سننو له مخې اسلامي اقتصاد، ولسواکي، په دولت کې د اتباعو ونډه، په حکومتداری کې د قانون حاکمیت، د خلکو د مدني او بشري حقونو پالنه، سوله، امنیت او د نورو منل شویو ارزښتونو رعایت کول تخمین کړي. څو وګوري چې آیا خلک یوازې د شعار له مخې ځان ته مسلمانان وایي، او که په عمل کې د ښو اعمالو د عُرف (معروف) پیروي کوي او د ناوړه کارونو(منکراتو) نه ځان لرې ساتي - وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ.

دغو ساینس پوهانو پرته له دې چې د خپلو پوښتنو د قران او سنت منبع څرګنده کړي، خپلې پوښتنپاڼې یې د قرآني احکامو او ارشاداتو او محمدی سننو او لارښوونو په اساس جوړې کړې او د نړۍ زرګونو خلکو ته یې د "اسلامي" ارزښتونه د اندازه کولو په غرض ورواستولې.

د څېړنې په پای کې د نړۍ د ۲۰۸ هېوادونو په مینځ کې نوی زیلاند لومړی مقام تر لاسه کړ چې د خلکو ورځنی کاراو کړه یې له قراني احکامو او محمدی سننو سره تر بلې هرې ټولنې ډېر مطابقت درلود. ورپسې په ترتیب سره لوګزامبورګ، ایرلنډ، ایسلنډ، فنلنډ او ډنمارک د لوړو اسلامي ارزښتنو د درلودلو مقامونه تر لاسه کړل. مالیزیا د اسلامي هویت درلودونکی لمړنی هیواد و چې اته دېرشم مقام یې حاصل کړ او زموږ د سیمې په نامه «اسلامي» هیوادونه د اخلاق فساد او ناوړه ټولنیز سلوک له مخې د ډېرو هیوادونو په نسبت غیراسلامي کړه وړه درلودل. د پاکستان اسلامي جمهوریت د ۲۰۸ هیوادو په مینځ کې ۱۴۷م مقام، د اوسنۍ ایران اسلامي جمهوریت ۱۶۳م مقام، او زمونږ ګران هیواد د افغنستان اسلامي جمهوریت ۱۶۹م مقام تر لاسه کړ.

وینو چې د سیاسي اسلام د هویت مدعي نظامونه تر نورو ډېرو هیوادنو غیراسلامي اعمال لرې. که زمونږ د «مسلمانۍ» ټولنې نور خصلتونه لکه د «هلکانو» ساتل، ښځې په کور کې بندي ساتل او د هغو له تعلیم، تحصیل، او کار نه منع کول، له نابالغه کوچنیانو سره واده کول، په بې رحمی د حیواناتو او مرغانو جنګول... په دغو پوښتنپاڼو کې شامل وي، د طالبانو اسلامي امارت به هرومرو د لست په آخر کې واقع سوی و.

د نوي زیلاند ولس د یو لوړ تمدن په توګه د خپل هېواد ټول خلک په خلاصه ټنده منلي او د ناقلینو مهاجرو او بومي خلکو تر مینځ چې **ماوري** بلل کېږي د یو سوله ایز ګډ، هوسا، او سوکاله ژوند لاره غوره کړې.

مهاجرین او بومي خلک یو د بل ژبه زده کوي، د هیواد په تعلیم، مطبوعاتو، تجارت، او ورځنی ژوند کې د ماوریانو ژبه د اروپایانو د ژبې ترڅنګ تدریس او تشویق کېږي. همدغه راز د کلتور، هنر، ادب، تاریخ...

په برخه کې کوشش کېږي چې خپرونې، نشرات، او لیکنې د دواړو ولسونو له رسم او رواج نه رنګ واخلي.

د نوي زیلانډ د ټولنیز امن و آرامي او د جرایمو د ټیټې سطحې په سبب دغه هیواد په نړۍ کې لومړي مقام ګټلی. خلک د سیاسي شعارونو پر ځای د یو پرمخ تللي اقتصاد په لار کې هڅه کوي او ډېر بریالي هم دي. د جورج واشنګټن پوهنتون **د څېړنو د پایلو له مخې نوی زیلانډ د اعمالو له مخې د نړۍ تر ټولو مسلمان هېواد ګڼل سوی دی.**

د په نامه اسلامي ټولنو په ورځني ژوند کې خلک د اسلام په هویت اعتراف کوي، خو په ماهیت یې سترګې پټوي. د ظالم ظلم ته پر ړنو سترګو ګوري او په بې تفاوتۍ کې په خپله مسلماني شکر باسي. پر بل باندې تېری او تادا ویني بیا وایي «خدایه! ته رحم پرې وکړې.» مګر د ظالم تېری او تادا او د مظلوم بې وسي او بې کسي په انتها کې د یو مطلق خدای له قدرت او ارادې نه سرچینه نه اخلي؟

آیا دغه مسلمانان د دوعا په معنا پوهېږي؟ دوعا خدای ته د یو کار د کولو فرمایش ندی. دوعا هغه وایي چې څوک د یو ښه کار کولو ته اقدام وکړي او خدای خپلې مرستې ته دعوت کړي. یعنې کله چې انسان حرکت وکړي او له خدای نه د برکت تمه وکړي. خدای انسانانو ته عقل، پوهه، درایت، لاس او پښې ورکړې څو حق او باطل تفکیک کړي او د خپل عقلاني او جسماني توان له مخې د ښه کار د کولو په نیت کې د خدای د برکت تمه وکړي، او د نعمتونو شکرانه یې ادا کړي.

په نامه اسلامي ولسونه له پېړیو را هیسې د غفلت په خوب ویده پاته دي او له ریایي او نمایشي عباداتو نه پرته یې بل هیڅ کار ندی کړی. اوس چې د نړۍ د تمدن له کاروان نه پړاونه وروسته پاته دي، هک پک پاته دي چې د لوېدیزې نړۍ له عصري علم او تکنالوژۍ د تکفیر له لارې مقابله وکړي او که د لمونځونو او دوعاګانو له لارې.

دی ته یې عقل نه رسېږي چې د اسلامي تمدن له علومو لکه حکمت، فلسفې، کلام، عرفان، نجوم، طب، ریاضي، الجبر، کیمیا، هندسې... له برکته نور ولسونه آسمانو ته وختل، خو دوی لګیا دي دیني مدرسې پرانیزي څو ځوانان له شیخ الحدیثانو نه د اودس کولو احادیث زده کړي. آیا څورلس سوه کاله د اوداسه د زده کولو لپاره کافي نه و؟

دغه تش په نامه مسلمانان د تفکر، تفحص، تحقیق، تدبُر لپاره د کشف، اختراع، او ابتکار پر مخ دروازې تړي کوشش کوي چې کوچنیان په مدرسو کې د نقلاني زده کړو لپاره د سر ښورول زده کړي، خو د عقلاني زده کړو لپاره د ماغزو د تحرک فرصت ونلري.

دغه نمایشي مسلمانانو منافقت په دې کې څرګند دی چې آذان په چینایي رادیو کې اوري، مسجد ته په جاپاني موټر کې ځي، قبله په امریکایي تیلفون پیدا کوي، حج ته په اروپایي طیاره کې الوزي... خو خپله مسلماني په عاطله او باطله ناسته کې تعریفوي.

نړیواله ټولنه د ترقۍ او پرمختګ پر لور مخ ته روانه ده، خو د دغو مسلمانانو سترګې په شا کې دي او د اساطیرالاولین او جاهلیت په لور شا ته روان دي.

له پرون سره پخلا او سبا سره په جنګ دي. له ځانه بیخبر د خدای پېژندنې ادعا کوي. انسانیت په بیګانه توب کې پالي او ایمان د عادت په تکرار کې.

دلته د دینګرایي په غضبناکه نمایشمامه کې خدای پر نارینه مهربان دی پر ښځینه په قهر. ښځه شرعاً کنیزه ده او عُرفاً متاع ده. سنګسار ښځې ته حلال دی، خو نارینه ته حرام دی. تعلیم نارینه ته حلال دی، ښځی ته حرام دی. ساز، خوشحالی، سندی، تماشه او فرحت ټولو ته حرام دی. دلته هویت د تظاهر په اوبو کې لمبوی، لمانځه ته د ریا غسل کوی، ذهن د زهد په زهرو مینځی، او د اعتیاد پر مصلا په لمانځه ولاړ وی. دلته په غمونو کې د زبېښل سوی ژوند کړاونه په تدبیر نه سنجول کېږی، په دوعا یې حل کوی. لاسونه پورته کړی او آمین ووایاست.

گفتمان ملی افغانستان
د افغانستان ملي خبرې اترې
NATIONAL DISCOURSE OF AFGHANISTAN